

Категорія справи № 760/11577/15-ц: **не визначено.**

Надіслано судом: **не визначено.** Зареєстровано: **25.07.2017.** Оприлюднено: **25.07.2017.**

Номер судового провадження: **не визначено**

ПОСТАНОВА

ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

5 липня 2017 року
справах

м. Київ Судові палати у цивільних та адміністративних

Верховного Суду України в складі:

головуючого **Сімоненко В.М.**, суддів: **Волкова О.Ф.**, **Гриціва М.І.**, **Гуменюка В.І.**, **Кривенди О.В.**, **Лященко Н.П.**, **Охрімчук Л.І.**, **Прокопенка О.Б.**, розглянувши в судовому засіданні справу за позовом ОСОБА_1 до Управління Державної казначейської служби України у Солом'янському районі м. Києва про стягнення коштів за заявою ОСОБА_1 про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 квітня 2016 року,

в с т а н о в и л и :

У червні 2015 року ОСОБА_1 звернувся до суду з позовом до Управління Державної казначейської служби України у Солом'янському районі м. Києва (далі - УДКС України у Солом'янському районі м. Києва) про стягнення з управління на свою користь пені в розмірі 13915,71 грн відповідно до пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», а також 3% річних у розмірі 1143,76 грн та інфляційні витрати в розмірі 6609,96 грн відповідно до статті 625 Цивільного кодексу України (далі - ЦК України), мотивуючи свої вимоги тим, що в порушення вимог пункту 8.4 статті 8 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» УДКС України у Солом'янському районі м. Києва не виконало зобов'язання перед позивачем щодо перерахування коштів за розпорядженням державного виконавця відділу Державної виконавчої служби Солом'янського районного управління юстиції в місті Києві (далі - ВДВС Солом'янського РУЮ в м. Києві) у строк до трьох операційних днів.

Заочним рішенням Солом'янського районного суду м. Києва від
позові відмовлено.

11 серпня 2015 року в

Рішенням Апеляційного суду м. Києва від 22 вересня 2015 року заочне рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 11 серпня 2015 року скасовано. Ухвалено нове рішення, яким позов задоволено частково, стягнуто з УДКС України в Солом'янському районі м. Києва на користь позивача 6609,96 грн інфляційного відшкодування та 1143,76 грн - 3% річних; у решті заочне рішення суду першої інстанції залишено без змін.

Ухвалою Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 квітня 2016 року рішення Апеляційного суду м. Києва від 22 вересня 2015 року скасовано, а заочне рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 11 серпня 2015 року залишено без змін.

У червні 2016 року ОСОБА_1 звернувся до Верховного Суду України про перегляд ухвали Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 квітня 2016 року і просить скасувати ухвалені в справі судові рішення і постановити нове рішення про задоволення

позову, посилаючись на неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме статті 625 ЦК України та статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах та призвело до невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

На підтвердження підстави подання заяви про перегляд судових рішень заявник посилається на ухвали Вищого адміністративного суду України від від 21 травня, 23 червня 2015 року та постанови Верховного Суду України від 14 листопада 2011 року, 6 червня 2012 року, 30 жовтня 2013 року, 1 жовтня 2014 року, 30 березня 2016 року.

Заслухавши суддю-доповідача, перевіrivши наведені в заяві доводи, судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України дійшли висновку, що заява підлягає задоволенню частково з таких підстав.

Відповідно до статті 353 Цивільного процесуального кодексу України (далі - ЦПК України) Верховний Суд України переглядає судові рішення у цивільних справах виключно з підстав і в порядку, встановлених цим Кодексом.

Згідно зі статтею 355 ЦПК України заява про перегляд судових рішень у цивільних справах може бути подана виключно з підстав неоднакового застосування судом (судами) касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах; невідповідності судового рішення суду касаційної інстанції викладеному у постанові Верховного Суду України висновку щодо застосування у подібних правовідносинах норм матеріального права.

Під час розгляду справи, що переглядається суди встановили, що на виконанні у ВДВС Солом'янського РУЮ в м. Києві перебувало виконавче провадження на примусове виконання рішення Шевченківського районного суду м. Києва за позовом ОСОБА_1 до ПАТ «Міський комерційний банк» про стягнення заборгованості за депозитним вкладом у розмірі 347892,83 грн.

7 жовтня 2014 року зазначена сума з рахунку боржника надійшла на рахунок депозитних сум ВДВС Солом'янського РУЮ в м. Києві, який обслуговується УДКС України у Солом'янському районі м. Києва.

9 жовтня 2014 року державним виконавцем було оформлено та передано до УДКС України у Солом'янському районі м. Києва розпорядження про перерахування відповідної суми на рахунок стягувача. 10 жовтня 2014 року вказане розпорядження було отримане відповідачем, а 13 жовтня 2014 року було оформлене відповідне платіжне доручення. Перерахування ж коштів на рахунок стягувача було проведено лише 24 листопада 2014 року.

Постановою Окружного адміністративного суду м. Києва від 18 лютого 2015 року, яка набрала законної сили, визнано протиправною бездіяльність УДКС України у Солом'янському районі м. Києва щодо несвоєчасного перерахування коштів на рахунок ОСОБА_1 згідно з розпорядженням державного виконавця ВДВС Солом'янського районного управління юстиції в м. Києві №44749780 від 9 жовтня 2014 року та відповідно до платіжного доручення від 13 жовтня 2014 року №6803 з 16 жовтня по 23 листопада 2014 року.

Ухвалюючи рішення про відмову в позові, суд першої інстанції дійшов висновку, що відповідальність за порушення строків на перерахування коштів, передбачена статтею 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», до УДКС України у Солом'янському районі м. Києва не підлягає застосуванню, оскільки для органів Державної казначейської служби України не визначено строків для здійснення переказу коштів на виконання рішення суду, а правовідносини, що виникли між сторонами з примусового виконання рішення, не вважаються грошовими зобов'язаннями.

Скасовуючи рішення суду першої інстанції та ухвалюючи нове рішення про задоволення позову в частині стягнення 6609,96 грн інфляційного відшкодування та 1143,76 грн 3% річних, апеляційний

суд зазначив, що правовідносини, які виникли між сторонами вважаються саме грошовими зобов'язаннями, оскільки, отримавши платіжне доручення, відповідач зобов'язаний був перерахувати грошові кошти на рахунок позивача у строк не пізніше 16 жовтня 2014 року.

Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ не погодився з висновком суду апеляційної інстанції, скасував рішення Апеляційного суду м. Києва від 22 вересня 2015 року, а заочне рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 11 серпня 2015 року залишив без змін.

Разом з тим в ухвалях Вищого адміністративного суду України від 21 травня і 23 червня 2015 року суд касаційної інстанції дійшов висновку, що оскільки Державне казначейство України є учасником системи електронних платежів, то на нього поширюються норми Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», у тому числі й щодо обов'язку здійснити перерахунок коштів у триденний строк.

Отже існує неоднакове застосування судами положень Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні».

У наданих заявником постановках Верховного Суду України від 14 листопада 2011 року, 6 червня 2012 року, 30 жовтня 2013 року, 1 жовтня 2014 року та 30 березня 2016 року міститься правова позиція, відповідно до якої зобов'язання виникають у випадках, встановлених законом, у тому числі і з рішення суду. Грошовим є зобов'язання, яке виражається в грошових одиницях України (грошовому еквіваленті), тобто будь-яке зобов'язання зі сплати коштів. Таким чином, правовідношення, в якому передбачено передачу грошей, є грошовим зобов'язанням.

Однак зазначені судові рішення ухвалені при встановленні судом інших фактичних обставин справ та в інших правовідносинах, а тому вони не можуть бути прикладом неоднакового застосування судами статті 625 ЦК України.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судами касаційних інстанцій положень Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні», судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України виходять з такого.

Згідно з преамбулою Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» цей Закон визначає загальні засади функціонування платіжних систем і систем розрахунків (далі - платіжні системи) в Україні,

поняття та загальний порядок проведення переказу коштів у межах

України, встановлює відповідальність суб'єктів переказу, а також

визначає загальний порядок здійснення нагляду (оверсайта) за

платіжними системами.

Відповідно до пункту 5.1 статті 5 цього Закону суб'єктами правових відносин, що виникають при здійсненні переказу коштів, є учасники, користувачі (платники, отримувачі) платіжних систем.

Пунктом 1.43 статті 1 вказаного Закону встановлено, що учасник/член платіжної системи (далі - учасник платіжної системи) - юридична особа, що на підставі договору з платіжною організацією платіжної системи надає послуги користувачам платіжної системи щодо проведення переказу коштів за допомогою цієї системи та відповідно до законодавства України має

право надавати такі послуги.

Згідно з пунктом 11.4 статті 11 цього Закону для проведення переказів через систему міжбанківських розрахунків Національного банку України банки-резиденти, Державна казначейська служба України, Розрахунковий центр з обслуговування договорів на фінансових ринках відкривають рахунки в Національному банку України.

Відповідно до пункту 1 Положення Державна казначейська служба України (Казначейство України) є учасником системи електронних платежів Національного банку України.

Згідно з пунктом 1.8 Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України, затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 22 червня 2012 року № 758 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 18 липня 2012 року за № 1206/21518, розрахунково-касове обслуговування клієнтів здійснюється органами Казначейства відповідно до умов договорів та додаткових договорів між органом Казначейства і клієнтами (додатки 1 та 2 до цього Порядку).

Умови і порядок виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), що відповідно до закону підлягають примусовому виконанню у разі невиконання їх у добровільному порядку, визначені Законом України «Про виконавче провадження» .

Відповідно до частин першої, третьої та п'ятої статті 45 Закону України «Про виконавче провадження» (в редакції, що діяла на момент виникнення спірних відносин) грошові суми, стягнуті з боржника, зараховуються державним виконавцем на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби. Стягувачу - юридичній особі стягнуті грошові суми перераховуються державним виконавцем у встановленому порядку на визначені стягувачем належні йому рахунки.

Статтею 3 Закону України «Про державну виконавчу службу» визначено, що районні, районні в містах, міські (міст обласного значення), міськрайонні відділи державної виконавчої служби відповідних управлінь юстиції є юридичними особами, мають відповідні рахунки в органах Державного казначейства України для обліку депозитних сум і зарахування стягнутих з боржників коштів та їх виплати стягувачам у національній валюті, а також відповідні рахунки для обліку аналогічних операцій в іноземній валюті в банках, гербову печатку. Міністерство юстиції України, Головне управління юстиції Міністерства юстиції України в Автономній Республіці Крим, головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі мають відповідні рахунки в органах Державного казначейства України для обліку депозитних сум і зарахування стягнутих з боржників коштів та їх виплати стягувачам у національній валюті, а також відповідні рахунки для обліку аналогічних операцій в іноземній валюті в банках.

Відповідно до підпунктів 12.1-12.2 пункту 12 Інструкції з організації примусового виконання рішень, затвердженої наказом Міністерства юстиції України № 512/5 від 02 квітня 2012 року (далі - Інструкція № 512 /5), органи Державної виконавчої служби мають відповідні рахунки в органах Державної казначейської служби України для обліку депозитних сум і зарахування стягнутих з боржників коштів та їх виплати стягувачам у національній валюті, а також відповідні рахунки для обліку аналогічних операцій в іноземній валюті в банках. Розрахунки з таких рахунків здійснюються тільки в безготівковій формі. Не допускаються видача та переказ стягнутих державними виконавцями сум стягувачам без зарахування на депозитний рахунок органу ДВС.

Положеннями підпункту 12.12 пункту 12 зазначеної Інструкції закріплено, що у разі відсутності відомостей, яким чином проводити виплату коштів, державний виконавець повідомляє стягувача про наявність належних йому коштів та пропонує йому повідомити шляхи отримання ним коштів (через фінансові установи з обов'язковим зазначенням реквізитів для перерахування коштів або поштовим переказом із зазначенням повної адреси стягувача).

Крім того, згідно підпункту 12.13 пункту 12 Інструкції №512/5 після цього не пізніше ніж протягом трьох робочих днів від дня ознайомлення з інформацією про надходження коштів державний виконавець у разі достатності суми для покриття всіх вимог стягувача та наявності відомостей від стягувача про шляхи отримання ним коштів готує одне розпорядження (у тому числі за зведеним виконавчим провадженням), яким визначає належність указаних коштів та спосіб перерахування стягувачу, яке затверджується начальником органу ДВС із зазначенням дати та скріплюється печаткою органу ДВС. Указане розпорядження готується в двох примірниках, оригінал видається особі, відповідальній за ведення книги обліку депозитних сум, копія залишається у виконавчому провадженні.

Відповідно до підпунктів 12.15, 12.18, 12.21 пункту 12 цієї підготовка розрахункових документів про перерахування коштів здійснюється особою, відповідальною за ведення книги, не пізніше ніж протягом трьох робочих днів з дня отримання розпорядження державного виконавця. При перерахуванні коштів, які належать стягувачу - юридичній особі, списання коштів з відповідних рахунків органу ДВС здійснюється на підставі платіжних доручень. Платіжне доручення підписується керівником органу ДВС та особою, яка уповноважена на ведення відповідного рахунку органу ДВС.

Аналіз наведених приписів дає підстави для висновку, що зазначені дії засвідчують платіжний, розрахунковий характер відносин, що виникають між органами Державної виконавчої служби, Казначейства та стягувачем.

Отже, на Державну казначейську службу України у цих відносинах, як на учасника системи електронних платежів Національного банку України, розповсюджує свою дію Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 21 січня 2004 року № 22 (далі - Інструкція №22).

Відповідно до пунктів 8.1, 8.4 статті 8 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» банк зобов'язаний виконати доручення клієнта, що міститься в розрахунковому документі, який надійшов протягом операційного часу банку, в день його надходження. Міжбанківський переказ виконується в строк до трьох операційних днів.

За приписами пункту 2.19 Інструкції №22 розрахункові документи (документи на паперовому носії, що містять доручення та/або вимогу про перерахування коштів з рахунку платника на рахунок отримувача), що надійшли до банку протягом операційного часу, банк виконує в день їх надходження. Розрахункові документи, що надійшли після операційного часу, банк виконує наступного операційного дня.

Відповідно до пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» у разі порушення банком, що обслуговує отримувача, строків завершення переказу цей банк зобов'язаний сплатити отримувачу пеню у розмірі 0,1 відсотка суми простроченого платежу за кожний день прострочення, що не може перевищувати 10 відсотків суми переказу, якщо інший розмір пені не обумовлений договором між ними. В цьому випадку платник не несе відповідальності за прострочення перед

отримувачем.

За розрахунком позивача, який перевірений судом, сума пені за кожний день прострочення складає 13915,71 грн. (347892,83x01%x40 днів прострочення).

За приписами частини першої статті 614 ЦК України відповідальність за порушення зобов'язання несе саме та особа, яка порушила зобов'язання, за наявності її вини (умислу або необережності), якщо інше не встановлено договором або законом.

Як установили суди попередніх інстанцій, постановою Окружного адміністративного суду м. Києва від 18 лютого 2015 року, яка набрала законної сили, бездіяльність УДКС України у Солом'янському районі м. Києва щодо своєчасного перерахування коштів стягувачу визнано протиправною.

Таким чином, вина УДКС України у Солом'янському районі м. Києва щодо несвоєчасного перерахування коштів є доведеною.

Отже, суди неправомірно не застосували до спірних правовідносин приписи вищенаведених законодавчих актів та безпідставно відмовили в задоволенні позовних вимог щодо стягнення з УДКС України у Солом'янському районі м. Києва пені в розмірі 13915,71 грн відповідно до пункту 32.2 статті 32 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні».

З огляду на зазначене, оскільки судові рішення в частині вимог про стягнення сум, передбачених статтею 625 ЦК України, не переглядаються Верховним Судом України, в зв'язку з відсутністю

неоднакового застосування судами статті цієї норми права, судові рішення судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій у справі, яка є предметом перегляду, підлягають скасуванню в частині відмови у стягненні пені в розмірі 13915,71 грн з прийняттям у цій частині нового рішення про задоволення позову.

Ураховуючи те, що позовні вимоги ОСОБА_1 підлягають частковому задоволенню, судові витрати відповідно до частини першої статті 88 ЦПК України підлягають стягненню пропорційно до розміру задоволених позовних вимог, а саме: 156,44 грн зі сплати судового збору за подання до суду позовної заяви, 78,22 грн за подання апеляційної скарги, 187,72 грн за подання касаційної скарги та 203,37 грн за подання до Верховного Суду України заяви про перегляд судового рішення суду касаційної інстанції, тобто всього 625,75 грн, які підтверджені документально.

Керуючись пунктом 1 частини першої статті 355, частиною першою статті 3602, пунктом 1 частини першої статті 3603, частиною першою статті 3604 ЦПК України, судові палати у цивільних та адміністративних справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л и :

Заяву ОСОБА_1 про перегляд судових рішень задовольнити частково.

Заочне рішення Солом'янського районного суду м. Києва від 11 серпня 2015 року, рішення Апеляційного суду м. Києва від 22 вересня 2015 року та ухвалу Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 13 квітня 2016 року скасувати в частині відмови у стягненні пені.

Ухвалити в цій частині нове рішення.

Позов ОСОБА_1 до Управління Державної казначейської служби України у Солом'янському районі м. Києва задовольнити частково.

Стягнути з Управління Державної казначейської служби України у Солом'янському районі м. Києва на користь ОСОБА_1 13915,71 грн. пені, а також 625,75 грн у рахунок оплати судових витрат.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України.

Головуючий

В.М. Сімоненко

Судді:

О.Ф. Волков

М.І. Гриців

В.І. Гуменюк

О.В. Кривенда

Н.П. Лященко

Л.І. Охрімчук

Прокопенко

О.Б.